

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Ανταπόκριση στις ανάγκες των ηλικιωμένων»

(2009/C 77/26)

Στις 18 Φεβρουαρίου 2008, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα:

«Ανταπόκριση στις ανάγκες των ηλικιωμένων» (Διερευνητική γνωμοδότηση).

Το ειδικευμένο τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη» στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, επεξεργάστηκε τη γνωμοδότησή του στις 11 Σεπτεμβρίου 2008, με εισηγήτρια την κ. HEINISCH.

Κατά τη 447η σύνοδο ολομέλειάς της, της 17ης και 18ης (συνεδρίαση της 18ης Σεπτεμβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 106 ψήφους υπέρ, 32 ψήφους κατά και 20 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Σύνοψη και συστάσεις

1.1 Αρτιολογία

1.1.1 Η δημογραφική αλλαγή στην Ευρώπη χαρακτηρίζεται από τη μεγάλη αύξηση του ποσοστού των ηλικιωμένων με ταυτόχρονη μείωση του συνολικού πληθυσμού⁽¹⁾, ενώ η πορεία αυτών των εξελίξεων διαφέρει ανά περιφέρεια. Το Συμβούλιο έχει αποφανθεί επανειλημμένα για το θέμα της γήρανσης. Η Ευρωπαϊκή Ένωση αντιμετωπίζει επομένως μεγάλες κοινωνικές προκλήσεις⁽²⁾. Η Επιτροπή θα εγκρίνει μέχρι το τέλος του 2008 ανακοίνωση στην οποία θα προτείνονται τρόποι για τη συνεκτίμηση των αναγκών του γηράσκοντος πληθυσμού με την υποστήριξη των διαρθρωτικών ταμείων.

1.1.2 Η γνωμοδότηση αυτή θα επικεντρώνεται στην αναγνώριση, την εκτίμηση και την αποφυγή των διακρίσεων, καθώς και την προστασία της αξιοπρέπειας των ηλικιωμένων. Πρέπει να αναγνωρισθεί ότι οι ηλικιωμένοι δεν είναι μια ομοιογενής ομάδα ως προς τις ικανότητες, την οικονομική ασφάλεια ή τις ιατρικές και κοινωνικές ανάγκες, επομένως οι πολιτικές και οι υπηρεσίες δεν θα πρέπει να προωθούν ενιαία μέτρα για όλους ή διαχωρισμούς ανά ηλικία.

1.1.3 Συνεπώς, η παρούσα γνωμοδότηση εξετάζει το φάσμα των ζητημάτων που αφορούν τα άτομα από την ηλικία της επίσημης συνταξιοδότησης έως το βαθύ γήρας. Φυσικά, στην κατηγορία αυτή συμπεριλαμβάνονται —χωρίς ωστόσο αυτό να αναφέρεται ρητά κάθε φορά— άντρες και γυναίκες, ηλικιωμένοι ανάπηροι και ηλικιωμένοι από περιβάλλον μεταναστών.

1.1.4 Δεν εξετάζονται οι απαιτήσεις των θεματικών κατηγοριών «ηλικιωμένοι εργαζόμενοι» και «εξαρτημένοι ηλικιωμένοι που έχουν ανάγκη φροντίδας», γιατί γι' αυτές έχουν ήδη εκπονηθεί πολλές

προτάσεις⁽³⁾. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει τη σημασία της προσέγγισης με βάση τον «κύκλο ζωής» σε μια γηράσκουσα κοινωνία με στόχο την πρόληψη των διακρίσεων και των στερεοτύπων, καθώς και την ανάγκη για ολοκληρωμένες πολιτικές διαγενεακού χαρακτήρα.

1.1.5 Για να συνεχίσουν οι ηλικιωμένοι να συμμετέχουν στην κοινωνία και να ζουν αξιοπρεπώς, χρειάζονται οικονομική ασφάλεια και εθελούσια πρόσβαση σε ευκαιρίες για ουσιαστικές δραστηριότητες, όπως η δια βίου μάθηση, η απασχόληση, η εθελοντική εργασία και η χρήση νέων τεχνολογιών. Επιπλέον, οι συγκοινωνίες, η ενέργεια, η στέγαση και η ιατροφαρμακευτική περίθαλψη θα πρέπει να είναι διαθέσιμες, οικονομικά προσιτές και προσβάσιμες.

1.2 Συστάσεις

1.2.1 Η ΕΟΚΕ ζητεί να ληφθούν τα παρακάτω μέτρα προκειμένου να εξασφαλιστούν βιώσιμες συνθήκες ζωής και πεδία απασχόλησης για τον αυξανόμενο αριθμό ηλικιωμένων στις πόλεις και την ύπαιθρο, όπου οι συνθήκες έχουν αλλάξει:

- τακτική εκπόνηση εθνικών και περιφερειακών **εκθέσεων για την κατάσταση**
- **συλλογή και διάδοση παραδειγμάτων βέλτιστων πρακτικών** με μέτρα που σημείωσαν επιτυχία στα κράτη μέλη·
- προαγωγή μίας **νέας εικόνας για το γήρας**, που θα αναγνωρίζει την προσφορά ζωής των ηλικιωμένων (συμπεριλαμβανομένων των μεταναστών και μεταναστριών) και την αξιοπρέπεια του γήρατος στην πολιτική, την οικονομία και την κοινωνία,
- εκστρατείες στα μέσα ενημέρωσης με θέμα την «ενεργητική γήρανση».

⁽³⁾ Βλ. και Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 16ης Δεκεμβρίου 2004 με θέμα: «Στρατηγικές/Αύξηση της ηλικίας εξόδου από την αγορά εργασίας», εισηγητής ο κ. DANTIN (ΕΕ C 157 της 28ης Ιουνίου 2005)· Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 28ης Οκτωβρίου 2004 με θέμα «Υγειονομικές υπηρεσίες και περίθαλψη των ηλικιωμένων», εισηγητής: ο κ. BRAGHIN (ΕΕ C 120 της 20ής Μαΐου 2005)· Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 26ης Σεπτεμβρίου 2007 με θέμα «Τα δικαιώματα του ασθενούς», εισηγητής ο κ. BOUIS (ΕΕ C 10 της 15ης Ιανουαρίου 2008)· Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 24.10.2007 με θέμα «Κακοποίηση ηλικιωμένων», εισηγήτρια η κ. HEINISCH (ΕΕ C 44 της 16ης Φεβρουαρίου 2008)· Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 13ης Μαρτίου 2008 με θέμα «Διασφάλιση της καθολικής πρόσβασης στη μακροχρόνια περίθαλψη και βιώσιμη χρηματοδότηση των συστημάτων μακροχρόνιας περίθαλψης για τους ηλικιωμένους», εισηγήτρια η κ. KLASNIC (ΕΕ C 204 της 9ης Αυγούστου 2008).

⁽¹⁾ Βλ. π.χ. την ενημερωτική έκθεση του ειδικευμένου τμήματος «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη» CES 930/99 τελικό. SEC(2007) 638 έγγραφο εργασίας της Επιτροπής «Δημογραφική κατάσταση και προοπτικές της ΕΕ».

⁽²⁾ COM(2006) 571 της 12ης Οκτωβρίου 2006, SEC(2007) 638, Επιτροπή Οικονομικής Πολιτικής και Ευρωπαϊκή Επιτροπή (ΓΔ ECFIN): «Οι επιπτώσεις της γήρανσης του πληθυσμού στις δημόσιες δαπάνες», ειδική έκθεση αριθ. 1/2006.

— Θα πρέπει να **ληφθούν μέτρα**, κυρίως στους τομείς των υπηρεσιών κοινής ωφελείας, των υποδομών, της παροχής αγαθών και υπηρεσιών, της χρηματοδότησης, της στέγασης, των υπηρεσιών υγείας, της οργάνωσης του τέλους της ζωής, της συμμετοχής στην κοινωνική ζωή.

Προς: τα κράτη μέλη, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Επιτροπή των Περιφερειών, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή.

— Σύσταση συμπληρωματικής **ομάδας εμπειρογνομόνων «Γήρανση»** στο πλαίσιο της ομάδας εμπειρογνομόνων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για δημογραφικά ζητήματα ⁽⁴⁾,

— Σύσταση **ευρωπαϊκής συμμαχίας για την «παράταση του επαγγελματικού βίου»** παρόμοια με την «ευρωπαϊκή συμμαχία για τις οικογένειες» ⁽⁵⁾, που θα διοργανώνει μεταξύ άλλων ευρωπαϊκά εργαστήρια και διασκέψεις,

— Σύσταση **ευρωπαϊκού κέντρου έρευνας του γήρατος** για την προετοιμασία, τη σύνθεση και την ανταλλαγή αποθεμάτων γνώσεων και την επισήμανση των περαιτέρω αναγκών έρευνας, καθώς και την ανάλογη ενίσχυση της έρευνας,

— Δημιουργία διεπιστημονικής **προτεραιότητας «Ηλικία»** με ιδιαίτερο προϋπολογισμό στο 8ο πρόγραμμα πλαίσιο για την έρευνα,

— Δημιουργία **ευρωπαϊκής διαδικτυακής πύλης** με πληροφορίες για το κοινό από όλες τις γενικές διευθύνσεις για μέτρα που αφορούν το γήρας,

— δημιουργία **τοπικών, περιφερειακών και εθνικών διαδικτυακών πυλών** παρόμοιων με την ευρωπαϊκή διαδικτυακή πύλη,

— υποστήριξη ενός **δημογραφικού ταμείου** ⁽⁶⁾ στο πλαίσιο των διαρθρωτικών ταμείων για την οικονομική αντιστάθμιση για περιφέρειες που αντιδρούν ενεργά στη δημογραφική αλλαγή (π.χ. με μία ενεργό οικογενειακή πολιτική),

— **ενσωμάτωση νέων προτεραιοτήτων στο πρόγραμμα για τη διά βίου μάθηση** για την εκπαίδευση συνοδών για τις μεταβατικές περιόδους μεταξύ των διαφόρων φάσεων της ζωής.

Προς: τις Προεδρίες του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

1.2.2 Για να επιτευχθεί αυτό, πρέπει να ακολουθηθεί μία προσέγγιση βιώσιμης διαχείρισης που μπορεί ταυτόχρονα να συμβάλει στην υλοποίηση της στρατηγικής της Λισαβόνας για την οικονομική ανάπτυξη και την απασχόληση.

⁽⁴⁾ Απόφαση της Επιτροπής 2007/397/ΕΚ.

⁽⁵⁾ Βλ. http://ec.europa.eu/employment_social/families/index_de.html

⁽⁶⁾ Βλ. Σημείο 4.5.2 της γνωμοδότησης της ΕΟΚΕ της 13ης Δεκεμβρίου 2007 με θέμα «4η έκθεση συνοχής» στην ΕΕ C 120 της 16ης Μαΐου 2008.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1 Η παρούσα διερευνητική γνωμοδότηση εστιάζεται στην ανάγκη δράσης που υπάρχει για το θέμα αυτό στις ευρωπαϊκές περιφέρειες. Σε όλες τις χώρες απαιτείται ανακατανομή των υφισταμένων πόρων ⁽⁷⁾, πράγμα που θα σημαίνει αύξηση των επιβαρύνσεων για τους κατοίκους των πόλεων και της υπαίθρου. Ταυτόχρονα προκύπτουν μεγάλες απαιτήσεις προσαρμογής των υποδομών των κοινοτήτων ⁽⁸⁾. Αυτό που χρειάζεται είναι κυρίως καινοτόμες αντιλήψεις και σχέδια ενσωμάτωσης, προκειμένου να μπορέσουν οι περιφέρειες και οι κοινότητες να αντιμετωπίσουν τη δημογραφική αλλαγή.

3. Τομείς όπου υπάρχει ανάγκη δράσης

Για ένα δραστήριο βίο, με ασφάλεια και υγεία για τους ηλικιωμένους, πρέπει να πληρούνται αρκετές βασικές προϋποθέσεις. Μεταξύ αυτών συγκαταλέγονται οι ακόλουθες:

3.1 Υπηρεσίες κοινής ωφελείας

3.1.1 Οι υπηρεσίες κοινής ωφελείας αποτελούν θεμελιώδη προϋπόθεση για τον σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και κατοχυρώνουν ευρέως το σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων του καθενός. Επίσης, συμβάλλουν στην πραγματική άσκηση των δικαιωμάτων των πολιτών. Συγκεκριμένα, οι υπηρεσίες κοινής ωφελείας αφορούν, μεταξύ άλλων, τη χωροταξία και το περιβάλλον ⁽⁹⁾, και ιδίως τις κοινοτικές υποδομές. Εξαιτίας της μείωσης του πληθυσμού ειδικά στις αγροτικές περιοχές ⁽¹⁰⁾, θα υπάρξουν στο μέλλον σημαντικές υπηρεσίες που δεν θα προσφέρονται ή δεν θα είναι οικονομικά προσιτές, θα καταργηθούν εντελώς ή δεν θα ανταποκρίνονται στις νέες ανάγκες, και όλα αυτά για οικονομικούς λόγους εξαιτίας οικονομικών λόγων. Εδώ πρόκειται για την εκάστοτε εξασφάλιση των βασικών υπηρεσιών και την δυνατότητα πρόσβασης ολόκληρου του πληθυσμού σε αυτές, λαμβανομένων ιδιαίτερα υπόψη των ειδικών αναγκών των ηλικιωμένων και των προσώπων που χρειάζονται βοήθεια. Αυτό αφορά τα εξής:

— τον ενεργειακό εφοδιασμό, ιδίως την ηλεκτρική ενέργεια, το φυσικό αέριο και τη θέρμανση,

— την παροχή νερού και την αποχέτευση, τη διαχείριση αποβλήτων και την αποφυγή παραγωγής τους,

— την ασφάλεια και την καθαριότητα των δημοσίων χώρων,

— τις δημόσιες υπηρεσίες και τη δημόσια διοίκηση.

⁽⁷⁾ Βλ. γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ της 14ης Μαρτίου 2007 με θέμα «Ο οικονομικός και δημοσιονομικός αντίκτυπος της γήρανσης των πληθυσμών» εισηγήτρια η κ. FLORIO (ΕΕ C 161 της 13.7.2007) και γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 15.9.2004 με θέμα «Δημογραφικές μεταβολές και ερευνητικές ανάγκες» (ΕΕ C 74 της 23.3.2005).

⁽⁸⁾ Βλ. γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 14.2.2008 με θέμα «Υπηρεσίες κοινής ωφελείας», εισηγητής ο κ. HENCKS (ΕΕ C 162 25.6.2008).

⁽⁹⁾ Βλ. γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ της 18.1.2007 με θέμα «Διαρθρωτικές πολιτικές και συνοχή», εισηγητής ο κ. DERRUINE (ΕΕ C 93 της 27.4.2007) και γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 25.4.2007 με θέμα «Εδαφική Ατζέντα», εισηγητής ο κ. PARIZA (ΕΕ C 168 της 20.7.2007).

⁽¹⁰⁾ Για παράδειγμα αγροτικές περιοχές στη Γαλλία, την Ισπανία και την Πορτογαλία, την ανατολική Γερμανία, μερικές περιφέρειες της ανατολικής Ευρώπης και περιφερειακές αγροτικές περιοχές στη Σουηδία και τη Φινλανδία. Βλ. «The Spatial Effects of Demographic Trends and Migration», ESPON project 1.1.4, τελική έκθεση 2002.

3.1.2 Υποδομές μεταφορών και παροχή αγαθών και υπηρεσιών για την κάλυψη των καθημερινών αναγκών

Η ανεξαρτησία και η κινητικότητα είναι βασικές προϋποθέσεις για την ποιότητα ζωής κατά το γήρας ⁽¹¹⁾ ⁽¹²⁾ και απαιτούν:

- να υπάρχει ανεμπόδιστη πρόσβαση σε καταστήματα με αγαθά σε προσιτές τιμές για την κάλυψη των καθημερινών αναγκών, καθώς και σε ανάλογες υποδομές όπως ταχυδρομείο, τράπεζα, φαρμακείο, κοιμητήριο, δημόσια κτίρια και οργανισμοί, και ιδίως σε ό,τι προσφέρει η κοινότητα για την κοινωνική συμμετοχή όπως υπηρεσίες, γραφεία εξυπηρέτησης πολιτών, συμβουλευτικά κέντρα κλπ.,
- να είναι διαθέσιμες, προσβάσιμες και οικονομικές οι τοπικές δημόσιες μεταφορές,
- να εξασφαλιστούν δυνατότητες μεταφορών ιδίως στις αραιοκατοικημένες περιοχές,
- να είναι διαθέσιμοι και προσβάσιμοι οι δημόσιοι χώροι (πεζόδρομοι, καθίσματα, φωτισμός των δρόμων, οδική ασφάλεια κλπ.).

3.1.3 Στέγαση

Η υπάρχουσα προσφορά στέγης μπορεί να μην καλύπτει τις ανάγκες ενός γηράσκοντος πληθυσμού στην Ευρώπη για συνεχή ανεξαρτησία από το σπίτι. Στο σχεδιασμό και τα πρότυπα για νέα σπίτια θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η απώλεια σωματικών, αισθητικών ή νοητικών ικανοτήτων και να χρησιμοποιούνται ενεργειακά και τεχνολογικά αποδοτικά συστήματα (π.χ. αυτόνομη διαβίωση υποβοηθούμενη από το περιβάλλον — *Ambient Assisted Living*) για την εξασφάλιση της συνεχούς ανεξαρτησίας. Αυτή η προσέγγιση θα ήταν επίσης θετική από γενιά σε γενιά.

Οι αρχές των κρατών μελών που είναι αρμόδιες για την κάλυψη των στεγαστικών αναγκών θα πρέπει να εξασφαλίσουν ότι υπάρχουν υπηρεσίες που συμβάλλουν στην προσαρμογή των σημερινών σπιτιών καθώς και στην προώθηση νέων ιδεών στο σχεδιασμό των σπιτιών και την ζωή σε κοινότητες, συμπεριλαμβανομένων κατάλληλων οικονομικών και νομικών μέτρων.

3.1.4 Υπηρεσίες υγείας

Καθώς περνούν τα χρόνια, η αξιόπιστη, ανάλογη με την ηλικία υγειονομική περίθαλψη κοντά στον τόπο κατοικίας αποκτά ολοένα μεγαλύτερη σημασία ⁽¹³⁾. Μια τέτοια περίθαλψη διατρέχει σοβαρό

⁽¹¹⁾ Βλ. γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 29.5.2008 με θέμα «Πράσινο Βιβλίο — Διαμόρφωση νέας παιδείας αστικής κινητικότητας», εισηγητής ο κ. HERNÁNDEZ BATALLER, συνηγορητής ο κ. BARBADILLO LÓPEZ (EE C 224 της 30.8.2008), γνωμοδότηση της ΑΓΕ — the European Platform of Older People — για το εν λόγω Πράσινο Βιβλίο (COM 2007 551 τελικό), http://ec.europa.eu/transport/clean/green_paper_urban_transport/index_en.htm και Mollenkopf et al. (Eds.) (2005). *Enhancing mobility in later life — Personal coping, environmental resources, and technical support*. Amsterdam: IOS Press.

⁽¹²⁾ Παραδείγματα συμπληρωματικών μέτρων για τη διατήρηση της αυτονομίας υπάρχουν μεταξύ άλλων στη Γαλλία (Hautes Corbières, CG VAL de Marne, France — discours colloque ANDASS), τη Γερμανία (παραδείγματα: Βερολίνο και Frankfurt/Main) και Ηνωμένο Βασίλειο (Newcastle).

⁽¹³⁾ Βλ. π.χ. ΓΔ SANCO δημοσίευση «Healthy Ageing: keystone for a sustainable Europe» (http://ec.europa.eu/health/ph_information/indicators/docs/healthy_ageing_en.pdf).

κίνδυνο να χαθεί στις αραιοκατοικημένες αγροτικές περιοχές και/ή τις απομακρυσμένες περιφέρειες εξαιτίας της συνεχούς μείωσης του πληθυσμού με παράλληλη γήρανση των γιατρών που εξακολουθούν να εργάζονται. Υπάρχει επείγουσα ανάγκη για περαιτέρω ανάπτυξη ευρείας και καθολικά εφαρμόζομενης ιατρικής περίθαλψης. Σε αυτά συγκαταλέγονται (μαζί με τον σεβασμό των δικαιωμάτων των ηλικιωμένων ως ασθενών ⁽¹⁴⁾):

- ιατρική και ιδίως γηριατρική περίθαλψη και αποκατάσταση από γιατρούς και άλλους παρόχους υπηρεσιών ειδικευμένους στη γηροντολογία και τη γηριατρική,
- εξωνοσοκομειακή περίθαλψη και απλές μορφές βοήθειας κατ'οίκον,
- υπηρεσίες παρηγορητικής αγωγής και ψυχολογικής βοήθειας προς τις οικογένειες,
- παροχή συμβουλών και ενημέρωσης για τα δικαιώματα των ασθενών και τις δυνατότητες ενίσχυσης,
- υπηρεσίες παροχής συμβουλών και ενημέρωσης, καθώς και οργανισμοί και κίνητρα για την πρόληψη (άσκηση στην υγιεινή διατροφή, σωματική κίνηση, αποφυγή πτώσεων, υγιεινός τρόπος ζωής, που θα συνδέονται με επιβραβεύσεις),
- τεχνικά βοηθήματα και συστήματα υποστήριξης που ωστόσο δεν αντικαθιστούν την προσωπική φροντίδα (βλ. σημείο 3.6 «πρόσβαση σε ΤΠΕ»),
- προώθηση ή δημιουργία επίσημων και ανεπίσημων συστημάτων κοινωνικής στήριξης, στα οποία συμπεριλαμβάνονται τα γραφεία εξυπηρέτησης πολιτών και τα συμβουλευτικά κέντρα, οι ομάδες αυτοβοήθειας και οι ομάδες για άτομα που φροντίζουν συγγενείς τους, καθώς και η παροχή βοήθειας μεταξύ γειτόνων.

Για τις τελευταίες δυνατότητες υποστήριξης υπάρχουν ήδη δοκιμασμένα πρότυπα σε διάφορα κράτη μέλη ⁽¹⁵⁾.

3.2 Μέτρα για έκτακτες καταστάσεις και για ένα αξιοπρεπές τέλος της ζωής

3.2.1 Έκτακτες καταστάσεις

Πρέπει να ληφθούν μέτρα για την περίπτωση που θα σημειωθούν έκτακτες καταστάσεις όπως πλημμύρες, σχετικά μεγάλες περίοδοι καύσωνα ή καταστροφές, προκειμένου να είναι δυνατό να παρασχεθεί έγκαιρα φροντίδα στους ηλικιωμένους που δεν είναι σε θέση να βοηθήσουν τον εαυτό τους.

⁽¹⁴⁾ Πρβλ. Γνωμοδοτήσεις ΕΟΚΕ 1447/2004, 1465/2007, 1256/2007 και 501/2008 υποσημείωση 3.

⁽¹⁵⁾ Π.χ. Φινλανδία: Preventive work in Jyväskylä — Finland.ppt, Γαλλία: Poitiers.pdf, Strasbourg.pdf, «Le Guide de l'Aidant Familial».

3.2.2 Θέματα που αφορούν το τέλος της ζωής

Η διαμόρφωση αυτής της φάσης αποτελεί αντικείμενο αμφισβήτησης και υπόκειται σε διαφορετικές διατάξεις στα κράτη μέλη (παθητική και ενεργητική ευθανασία). Από την άποψη αυτή πρέπει να δημιουργηθεί νομική ασφάλεια προκειμένου να μπορεί να ληφθεί υπόψη η βούληση των ηλικιωμένων ατόμων και σε περίπτωση προοδευτικής αποδυνάμωσης των γνωστικών λειτουργιών, π.χ. σχετικά με τη χρησιμοποίηση μέσων παράτασης της ζωής. Ένα μέσο μπορεί να αποτελέσει η «διαθήκη ζωής», πρέπει όμως να εξασφαλιστεί η προστασία των ιδιαίτερα ευάλωτων προσώπων. Σε αυτό το πλαίσιο παίζει σημαντικό ρόλο η παρηγορητική ιατρική και η κίνηση για τη φροντίδα των ασθενών, των οποίων επικείται ο θάνατος. Γενικά η αξιοπρέπεια πρέπει να καθορίζει τη δράση μέχρι την τελευταία στιγμή.

Σε μία Ευρωπαϊκή Ένωση, της οποίας το 25 % του πληθυσμού είναι άνω των 60 ετών, χρειάζεται σήμερα να δημιουργηθεί ένα πλαίσιο το οποίο θα ενθαρρύνει τα κράτη μέλη να εισαγάγουν στις έννομες τάξεις τους μέτρα, τα οποία θα δημιουργούν την απαραίτητη νομική ασφάλεια για τη νηφάλια προετοιμασία του τέλους της ζωής.

Η ΕΟΚΕ θα πρέπει, συνεπώς, να ενθαρρύνει μια συζήτηση μεταξύ των κρατών μελών σχετικά με το ενδεχόμενο ανάπτυξης ενός πλαισίου για τα ζητήματα που αφορούν το τέλος του βίου, η οποία ενδεχομένως να οδηγήσει σε διαμόρφωση νομικών μέτρων από τα κράτη μέλη.

3.3 Κοινωνική ενσωμάτωση και συμμετοχή

Η κοινωνική ενσωμάτωση και συμμετοχή είναι θεμελιώδεις ανάγκες του ανθρώπου που αφορούν πολλές πτυχές της ζωής των ηλικιωμένων. Στις σημαντικότερες από αυτές συγκαταλέγονται οι οικογενειακές και φιλικές σχέσεις, η συμμετοχή σε βιοποριστική εργασία, η εθελοντική δραστηριοποίηση και η απασχόληση με νόημα, καθώς και η δια βίου μάθηση και η συμμετοχή στην κοινωνία και στα πολιτιστικά.

3.3.1 Κοινωνική ενσωμάτωση στις οικογενειακές και φιλικές σχέσεις

Το κοινωνικό περιβάλλον των ηλικιωμένων μεταβάλλεται δραματικά⁽¹⁶⁾. Ο αριθμός των ηλικιωμένων που ζουν μόνοι αυξάνεται. Στις μεγαλουπόλεις το ποσοστό τους φθάνει ήδη κάποιες φορές το 50 % των νοικοκυριών. Γι' αυτό, απαιτούνται μέτρα κοινωνικής πολιτικής και/ή οργανωτικά μέτρα και τεχνικές καινοτομίες που

- θα υποστηρίζουν οικογενειακά και μη δίκτυα μέσω κατάλληλων μέτρων⁽¹⁷⁾ στο πεδίο του συνδυασμού του επαγγελματικού και του οικογενειακού βίου, για εκείνους που φροντίζουν ηλικιωμένα άτομα·

⁽¹⁶⁾ Βλ. γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 15.9.2004 με θέμα «Δημογραφικές μεταβολές και ερευνητικές ανάγκες», εισηγήτρια η κ. HEINISCH (ΕΕ C 74 της 23.3.2005), γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 16.12.2004 με θέμα «Σχέσεις μεταξύ των γενεών», εισηγήτης ο κ. BLOCH-LAINÉ (ΕΕ C 157 της 28.6.2005); γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 14.3.2007 με θέμα «Η οικογένεια και οι δημογραφικές εξελίξεις», εισηγήτης ο κ. BUFFETAUT (ΕΕ C 161 της 13.7.2007); γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 11.7.2007 με θέμα «Ο ρόλος των κοινωνικών εταίρων στο συνδυασμό του επαγγελματικού με τον οικογενειακό και τον ιδιωτικό βίο», εισηγήτης ο κ. CLEVER (ΕΕ C 256 της 27.10.2007) und γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 13.12.2007 με θέμα «Προώθηση της αλληλεγγύης μεταξύ των γενεών», εισηγήτης ο κ. JAHIER (ΕΕ C 120 της 16.5.2007)

⁽¹⁷⁾ Βλ. επίσης τις δραστηριότητες του οργανισμού Flemish Association VVSG (Flemish association Ageing VVSG-Vergrijzing-GRV-2006.pdf) και του οργανισμού Swedish Association of Local Authorities and Regions (Sweden — care for the elderly in Sweden today.pdf).

- επί του θέματος αυτού, η ΕΟΚΕ λαμβάνει υπόψη τις εργασίες που διεξάγουν τόσο η Επιτροπή, στο πλαίσιο της Ανανεωμένης Κοινωνικής Ατζέντας, όσο και οι ευρωπαίοι κοινωνικοί εταίροι, για ό,τι αφορά τον εν λόγω συνδυασμό επαγγελματικού και οικογενειακού βίου·
- θα συνεισφέρουν σε δραστηριότητες που αφορούν περισσότερες της μίας γενιές⁽¹⁸⁾,
- θα προωθούν γενικά την ατομική πρωτοβουλία και τη δραστηριοποίηση των πολιτών και
- θα προάγουν τη δημιουργία σπιτιών για περισσότερες της μίας γενιές.

3.3.2 Ενσωμάτωση και συμμετοχή με απασχόληση με νόημα

Η κοινωνική ενσωμάτωση και η κοινωνική συμμετοχή μπορούν να επιτευχθούν τόσο με τη συμμετοχή στην επαγγελματική ζωή όσο και με εθελοντικές δραστηριότητες. Υπάρχει ανάγκη δράσης και στους δύο τομείς προκειμένου να καταστεί δυνατή μία ζωή γεμάτη κοινωνική δραστηριότητα για όσο γίνεται μεγαλύτερο διάστημα:

3.3.2.1 Συμμετοχή μέσω της επαγγελματικής δραστηριότητας

Προκειμένου να δοθεί η δυνατότητα ενός είδους κοινωνικής συμμετοχής με τη μορφή εργασίας σε εκείνους (όσον αφορά την ομάδα στόχο, βλ. σημείο 1.1.3) που επιθυμούν κάτι τέτοιο μετά την συνταξιοδότησή τους (είτε για οικονομικούς λόγους είτε για λόγους επαγγελματικής ολοκλήρωσης), θα μπορούσαν να εξετασθούν τα ακόλουθα μέτρα:

- Σύμφωνα με την οδηγία για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση⁽¹⁹⁾ ενίσχυση της ικανότητας των ατόμων για πιο ευέλικτη μετάβαση από την αμειβόμενη απασχόληση στη σύνταξη, καθώς και ανάλογη προσαρμογή των συνταξιοδοτικών και φορολογικών συστημάτων στο πλαίσιο μίας αντίληψης για την απασχόληση που θα περιλαμβάνει όλες τις γενιές εργαζομένων⁽²⁰⁾. Επίσης, πρέπει να τηρηθεί η αρχή περί ίσης αμοιβής. Τα όρια ηλικίας θα πρέπει κατά κανόνα να διατυπώνονται στα κράτη μέλη ως δικαίωμα για την παύση της απασχόλησης και όχι ως απαγόρευση της εθελούσιας συνέχισης του ενεργού βίου·
- διαμόρφωση θέσεων εργασίας και εργασιακού περιβάλλοντος που να ταιριάζει στους ηλικιωμένους, συμπεριλαμβανομένων βελτιώσεων ως προς τη σωματική καταπόνηση, την υγεία, την ασφάλεια, τους ρυθμούς και την οργάνωση εργασίας,
- χρησιμοποίηση και ενδεχόμενη προσαρμογή της τεχνολογίας υποστηρίξεις εργασιακών διαδικασιών,

⁽¹⁸⁾ Βλ. π.χ. το πρότυπο πρόγραμμα του BMFSFJ «Generationsübergreifende Freiwilligendienste».

⁽¹⁹⁾ Οδηγία 2000/78/ΕΚ.

⁽²⁰⁾ Το παράδειγμα της Φινλανδίας δείχνει πώς μπορεί να επιτευχθεί με θετικά κίνητρα (αντί για οικονομικές απώλειες) και ευέλικτα όρια ηλικίας (μεταξύ 63 και 68 ετών) η ανάλογη με τις ατομικές ανάγκες διαμόρφωση της αποχώρησης από την εργασία ή η δυνατότητα συνέχισης της εργασίας για περισσότερο χρόνο.

- άρση ενδεχομένων εμποδίων και προαγωγή νέων μορφών συμβάσεων όσον αφορά τον μακρύτερο χρόνο απασχόλησης και/ή την εκ νέου πρόσληψη ηλικιωμένων εργαζομένων εφόσον το επιθυμούν. Πρέπει να διασφαλιστεί η ασφάλεια δικαίου, ιδίως για τη μεταβατική περίοδο πριν την σύνταξη, ούτως ώστε μέσω αυτής να μην δημιουργηθούν εκ νέου επισφαλείς συνθήκες διαβίωσης,
- αλλαγή νοοτροπίας των επιχειρήσεων, με στόχο μία ολιστική στρατηγική για την απασχόληση που θα προωθεί με συγκεκριμένο τρόπο τις ατομικές ικανότητες ανεξαρτήτως ηλικίας ⁽²¹⁾.

3.3.2.2 Συμμετοχή μέσω εθελοντικής δράσης και απασχόληση με νόημα

Προκειμένου να αξιολογηθεί το δυναμικό των ηλικιωμένων και ταυτόχρονα να τους ανατεθούν καθήκοντα ανάλογα με τις πολύπλευρες ικανότητές τους απαιτούνται τα παρακάτω μέτρα:

- συγκέντρωση και διασφάλιση εμπειρικών γνώσεων, συμπεριλαμβανομένης της κοινωνικής συμπεριφοράς και ιδιαίτερων χειροτεχνικών και καλλιτεχνικών δεξιοτήτων,
- προαγωγή καινοτόμων μορφών μεταβίβασης γνώσεων, συμπεριλαμβανομένης της υποστήριξης άλλων γενεών ⁽²²⁾,
- δυνατότητα ευέλικτης μετάβασης από τον επαγγελματικό βίο στη συνταξιοδότηση ή συνδυασμού επαγγελματικής και εθελοντικής δραστηριότητας χωρίς οικονομικές απώλειες, και σε εθελοντική βάση·
- υποστήριξη της εθελοντικής δραστηριότητας ⁽²³⁾ μέσω της επιμόρφωσης και της συμπερίληψης σε τοπικά και διαπεριφερειακά έργα,
- άνοιγμα των θεσμών προκειμένου να καταστεί δυνατή μεγαλύτερης έκτασης εθελοντική συνεργασία ηλικιωμένων χωρίς αυτό να αντικαταστήσει αμεβίβωτες θέσεις εργασίας.

3.4 Παιδεία και κοινωνική συμμετοχή

Κεντρική προϋπόθεση για την κοινωνική συμμετοχή και τη δραστηριοποίηση των ηλικιωμένων είναι η παιδεία και η δια βίου μάθηση, καθώς και η συμμετοχή τους σε δραστηριότητες ανάλογες με τις ανάγκες τους. Για τον σκοπό αυτόν απαιτείται προσαρμογή των προσφορών σε τοπικό, περιφερειακό και διαπεριφερειακό επίπεδο:

- προσφορές για επιμόρφωση σε όλη τη διάρκεια της ζωής, με σκοπό τη διατήρηση της παραγωγικότητας των ηλικιωμένων εργαζομένων. Από την άποψη αυτήν απαιτείται επίσης από τις επιχειρήσεις να καταστήσουν δυνατά και να ενισχύσουν ανάλογα μέτρα. Ταυτόχρονα πρέπει να δημιουργηθούν κίνητρα (π.χ. φορολογικά).

⁽²¹⁾ Βλ. π.χ. Naegele, G. & Walker, A. (2006): «A guide to good practice in age management». Ευρωπαϊκό Ίδρυμα για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας, Δουβλίνο.

⁽²²⁾ Για παράδειγμα το ΕΚΤ χρηματοδότησε στο Ηνωμένο Βασίλειο ένα σχέδιο που δίνει τη δυνατότητα σε πρώην μάντζερ άνω των 50 να προσφέρουν συμβουλές και υποστήριξη σε νεαρότερους συναδέλφους και μεταπτυχιακούς φοιτητές σε περισσότερες από 200 ΜΜΕ.

⁽²³⁾ Βλ. γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 13.12.2006 με θέμα «Εθελοντισμός: ο ρόλος του στην ευρωπαϊκή κοινωνία και ο αντίκτυπός του», εισηγήτρια η κ. KOLLER (EE C 325 της 30.12.2006).

- Προσφορά δυνατοτήτων γενικής επιμόρφωσης ⁽²⁴⁾ για ολόκληρη τη διάρκεια ζωής σε όλα τα επίπεδα (από προσφορές χαμηλών απαιτήσεων ως την πανεπιστημιακή παιδεία).
- Έλεγχος και εξασφάλιση ποιότητας των εκπαιδευτικών προσφορών
- Πανευρωπαϊκή αναγνώριση των πιστοποιητικών εκπαίδευσης ⁽²⁵⁾, των δεξιοτήτων και των ικανοτήτων που αποκτούν ηλικιωμένα άτομα για να καταστεί δυνατή η διακρατική κινητικότητα ⁽²⁶⁾ και η εκτίμηση της γνώσης που αποκτήθηκε με άτυπους τρόπους·
- Εκπαιδευτικές δυνατότητες προετοιμασίας για τη συνταξιοδότηση.
- Κατάρτιση συνοδών μεταβατικών φάσεων για την προετοιμασία για νέες φάσεις της ζωής ⁽²⁷⁾.
- Μάθηση για όλες τις γενιές αντί για μάθηση ανά ηλικία (αμοιβαίο δούναι και λαβείν).
- Επιλογές εκπαίδευσης για τη δραστηριοποίηση στο πλαίσιο περισσότερων της μιας γενεών (για παράδειγμα υπηρεσία προσφοράς γιαγιάδων και παππούδων),
- Εκπαιδευτικές επιλογές για θεμελιώδη οικονομικά και νομικά ζητήματα ⁽²⁸⁾ (για την προστασία των συμφερόντων των ηλικιωμένων, ιδίως και στο διαδικτυακό εμπόριο)·
- Εκπαιδευτικές επιλογές για τις νέες τεχνολογίες πληροφοριών και επικοινωνιών,
- Δυνατότητα πρόσβασης σε μέσα ενημέρωσης (εφημερίδα, ραδιόφωνο, τηλεόραση, διαδίκτυο),
- Διαφοροποιημένες δυνατότητες άθλησης για διαφορετικές ικανότητες και ενδιαφέροντα,
- Επιλογές για τον ελεύθερο χρόνο και τουρισμός ⁽²⁹⁾ λαμβανομένων υπόψη συγκεκριμένων πολιτιστικών αναγκών ⁽³⁰⁾.

3.5 Οι ηλικιωμένοι ως καταναλωτές

Οι ηλικιωμένοι έχουν πολλές και διάφορες ανάγκες τόσο ως προς την προμήθεια αγαθών καθημερινής χρήσης (βλ. 3.1.2) και καταναλωτικών αγαθών μακράς διάρκειας όσο και ως προς τεχνικά βοηθήματα και συστήματα υποστήριξης (βλ. 3.6) και κάθε είδους υπηρεσίες γεγονός που θα έπρεπε να ανοίξει νέες προοπτικές απασχόλησης για τους νεώτερους.

⁽²⁴⁾ Πρβλ. Γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ της 9.2.2005 με θέμα «Θέσπιση ολοκληρωμένου προγράμματος δράσης στον τομέα της δια βίου μάθησης», εισηγήτης ο κ. KORYFIDIS (EE C 221 της 8.9.2005); της 18.5.2006 με θέμα «Βασικές ικανότητες για τη δια βίου μάθηση», εισηγήτρια η κ. HERCZOG (EE C 195 της 18.8.2006); της 30.5.2007 με θέμα «Δια βίου μάθηση», εισηγήτης ο κ. RODRIGUEZ (EE C 175 της 27.7.2007); και γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 13.3.2008 με θέμα «Η εκπαίδευση των ενηλίκων», εισηγήτρια η κ. HEINISCH 499/2008 (EE C 204 της 9.8.2008).

⁽²⁵⁾ Πραγματοποιείται με την επιφύλαξη της Οδηγίας 2005/36/ΕΚ σχετικά με την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων.

⁽²⁶⁾ Π.χ. για πρακτική άσκηση ή εθελοντική εργασία για ηλικιωμένους.

⁽²⁷⁾ Εδώ μπορεί να χρησιμεύσει ως πρότυπο το πρόγραμμα «Transition — Ausbildung zum/zur Übergangsbegleiter/in für frühkindliche Bildungsprozesse» στο πλαίσιο του προγράμματος Socrates Grundtvig 1.1 (<http://www.elternverein-bw.de>).

⁽²⁸⁾ Βλέπε την Ανακοίνωση για την οικονομική εκπαίδευση COM(2007) 808 τελικό της 18.12.2007, σελ. 7.

⁽²⁹⁾ Πρβλ. π.χ. το σχέδιο «Travelagents» (www.travelagentsproject.org).

⁽³⁰⁾ Πρβλ. π.χ. το σχέδιο «AAMEE» (<http://www.aamee.eu/>)

Οι προϋποθέσεις αναλυτικά:

- Γενική διαμόρφωση των προϊόντων βάσει των αρχών του «Universal Design» (καθολικός σχεδιασμός) ή «Design for All» (σχεδιασμός για όλους) ⁽³¹⁾, με ευανάγνωστες και κατανοητές πληροφορίες για χρηστικά αγαθά,
- Αποτροπή των διακρίσεων λόγω ηλικίας ή αναπηρίας όσον αφορά στην πρόσβαση στις υπηρεσίες, κυρίως τις οικονομικές ⁽³²⁾,
- Κατοχύρωση των δικαιωμάτων των καταναλωτών και στην περίπτωση των ηλικιωμένων,
- Το προφίλ των συνταξιούχων μεταναστών έχει αλλάξει με την πάροδο των ετών. Πολλοί βρίσκονται με λιγότερους συνταξιοδοτικούς πόρους και μπορεί να έχουν ανάγκες ιατροφαρμακευτικής και κοινωνικής περίθαλψης για τις οποίες τα υπάρχοντα συστήματα υγείας και πρόνοιας δεν έχουν επαρκή πρόβλεψη. Οι συνταξιούχοι μετανάστες υπόκεινται στις αδυναμίες των εθνικών συστημάτων παροχών καθώς δεν καλύπτονται πλέον από την πολιτική της χώρας προέλευσής τους ούτε από τη χώρα υποδοχής. Για να αλλάξουν τα πράγματα, χρειάζεται ευρύτερη κατανόηση και συζήτηση για το θέμα αυτό στην ΕΕ και μάλιστα σε ευρωπαϊκό επίπεδο, όπου οι πολίτες είναι σε πλεονεκτική θέση.

3.6 Πρόσβαση σε τεχνολογίες των πληροφοριών και των επικοινωνιών (ΤΠΕ)

Η χρήση νέων τεχνολογιών ως προϋπόθεση για μία ανεξάρτητη και αυτόνομη ζωή των ηλικιωμένων γίνεται όλο και πιο απαραίτητη στους τομείς της στέγασης, της υγείας, της κοινωνικής συμμετοχής και της παιδείας, καθώς και της πρόσβασης στην ηλεκτρονική δημόσια διοίκηση. Τούτο ισχύει εξίσου τόσο για τις υπηρεσίες γενικού συμφέροντος που απευθύνονται στους ίδιους τους ηλικιωμένους, όσο και για τις παρεπόμενες δραστηριότητες οικονομικής ανάπτυξης σε περιφερειακό και διαπεριφερειακό επίπεδο ⁽³³⁾. Κεντρικής σημασίας γι' αυτά είναι:

- η εκ των προτέρων ενασχόληση με το λογισμικό με σκοπό την μέγιστη προσβασιμότητα, και με το υλισμικό με σκοπό τη βέλτιστη χρήση των δυνατοτήτων των μηχανών εκ μέρους όσων δεν είναι (ή δεν είναι πλέον) εξοικειωμένοι
- να είναι διαθέσιμες και προσβάσιμες τεχνολογίες πληροφοριών και επικοινωνιών, συμπεριλαμβανομένων και συστημάτων αυτόνομης διαβίωσης υποβοηθούμενης από το περιβάλλον, τεχνολογίες e-learning, e-health, e-care και e-rehabilitation. Οι τεχνολογίες μπορούν να δράσουν υποστηρικτικά, χωρίς να αντικαθιστούν την προσωπική επαφή ⁽³⁴⁾,

⁽³¹⁾ Βλ. σχετικά το «Europäische Netzwerk Design für alle und elektronische Zugänglichkeit» (EDeAN, <http://www.edean.org/>).

⁽³²⁾ Έτσι θα μπορούσε να αποδειχθεί χρήσιμη π.χ. η χορήγηση προσωπικών δανείων για να δοθεί στους ηλικιωμένους η δυνατότητα να ξεκινήσουν μία ανεξάρτητη δραστηριότητα με τη λήξη μίας σχέσης απασχόλησης ή σε περίπτωση ανεργίας.

⁽³³⁾ Βλ. γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 29.5.2008 με θέμα «Ηλικιωμένα άτομα/Νέες ΤΠΕ», εισηγήτρια η κ. DARMANIN (EE C 224 της 30.8.2008, EU Parliament Report RR\39694EN.doc, PE396.494v03-00, Malanowski, N., Özçivelek, R. and Cabrera, M.: Active Ageing and Independent Living Services: The Role of Information and Communication Technology. JRC Scientific and Technical Report, EUR 2346 EN — 2008.

⁽³⁴⁾ Βλ. σχετικά το σχέδιο δράσης «Η ευγηρία στην κοινωνία της πληροφορίας» (COM(2007) 332 τελικό), το πρόγραμμα *Ambient Assisted Living Joint Research* (<http://www.aal-europe.eu/>), τις ερευνητικές δραστηριότητες του 7ου προγράμματος πλαισίου για την έρευνα και την τεχνολογική ανάπτυξη (2007-2013) (http://ec.europa.eu/research/fr7/index_en.cfm) και «Seniorwatch 2 — Assessment of the Senior Market for ICT, Progress and Developments» (http://ec.europa.eu/information_society/activities/einclusion/research/ageing/index_en.htm).

— απλούστευση της πρόσβασης και χρήσης των αντίστοιχων τεχνικών συσκευών και δικτύων ενόψει της αυξανόμενης πολυπλοκότητας των συστημάτων και προσαρμογή σε ειδικές ανάγκες των ηλικιωμένων (π.χ. προβλήματα όρασης, περιορισμοί της αίσθησης της αφής),

— ο συνυπολογισμός των αναγκών των ηλικιωμένων χρηστών και χρηστριών και μέτρα για να αυξηθούν τα κίνητρά τους για τη χρησιμοποίηση,

— η συμπερίληψη όλων των ενδιαφερομένων και ο σεβασμός ηθικών και νομικών πτυχών ειδικά ως προς τη χρησιμοποίηση ηλεκτρονικών συστημάτων ελέγχου σε περίπτωση άνοιας,

— συνοδευτικά μέτρα όπως οι ολοκληρωμένες υπηρεσίες παροχής συμβουλών, εγκατάστασης και συντήρησης, καθώς και κοινωνικές υπηρεσίες,

— να δοθεί προσοχή στις μεταβολές που προκαλεί η κοινωνική αλλαγή και στις νέες εμπειρίες και ενδιαφέροντα των μελλοντικών ηλικιωμένων.

3.7 Οικονομική εξασφάλιση

Είναι σημαντικό να δοθούν κίνητρα στα κράτη μέλη να εξασφαλίσουν τα απαραίτητα μέσα διαβίωσης και ασφαλώς αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης για τους ηλικιωμένους ανεξαρτήτως εάν συμμετέχουν ή όχι στη ζωή της κοινωνίας και μάλιστα καθόλη τη διάρκεια του συνταξιοδοτικού τους βίου.

Εξαιτίας των διαρθρωτικών αλλαγών, των σημερινών μεταρρυθμίσεων των συνταξιοδοτικών συστημάτων και των συστημάτων κοινωνικής προστασίας, καθώς και του αυξανόμενου κόστους ζωής με παράλληλη μείωση της αγοραστικής δύναμης, το ποσοστό των ανθρώπων που απειλούνται στα γηρατιά τους από τη φτώχεια αυξάνεται. Ιδίως οι ηλικιωμένες γυναίκες και οι εργαζόμενοι που πέρασαν από φάσεις μακροχρόνιας ανεργίας ζουν σε ορισμένα κράτη μέλη μέσα στη φτώχεια.

Προκειμένου να διασφαλιστεί η μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα των συστημάτων κοινωνικής προστασίας, τα κράτη μέλη πρέπει να ενθαρρύνουν τα άτομα που εργάζονται ακόμα να προσφεύγουν στη συλλογική ή ατομική πρόνοια και να ελέγχουν τη φερεγγυότητα των ιδιωτικών φορέων που δραστηριοποιούνται στον τομέα αυτό. Θα πρέπει εξάλλου να εγγυώνται σε όλους ένα ελάχιστο εισόδημα, που θα επιτρέπει σε κάθε ηλικιωμένο άτομο μία αξιοπρεπή διαβίωση, ανεξάρτητα από τις απρόβλεπτες δυσκολίες που προκύπτουν κατά τη διάρκεια της ζωής τους.

4. Ιδιαίτερες παρατηρήσεις και συστάσεις

Η ΕΟΚΕ ζητεί να ληφθούν μέτρα τόσο σε επίπεδο κρατών μελών όσο και σε επίπεδο ΕΕ προκειμένου να δημιουργηθεί μία σταθερή βάση για τις απαραίτητες στρατηγικές αναδιάρθρωσης και καινοτομίας:

4.1 Μέτρα σε επίπεδο κρατών μελών

4.1.1 Εκπόνηση εθνικών και περιφερειακών εκθέσεων για την κατάσταση στα επιμέρους κράτη μέλη της ΕΕ που θα περιλαμβάνουν και στοιχεία για το δυναμικό δραστηριότητας των ηλικιωμένων.

Απαιτείται καταρχάς μία ακριβής ανάλυση της κατάστασης στις εκάστοτε περιφέρειες. Η Επιτροπή καλείται να αναθέτει σε τακτική βάση την εκπόνηση των ανάλογων εκθέσεων για την κατάσταση στα επιμέρους κράτη μέλη της ΕΕ που θα περιλαμβάνουν και στοιχεία για το δυναμικό δραστηριότητας των ηλικιωμένων.

4.1.2 Διάθεση και διακίνηση ενημερωτικού υλικού

Η ΕΟΚΕ θεωρεί σημαντική τη διάθεση σχετικών πληροφοριών, γνώσεων και εμπειριών, συμπεριλαμβανομένων και των μέχρι τώρα αποτελεσμάτων της έρευνας και των νέων γνώσεων στα ειδικά όργανα, το ενδιαφερόμενο κοινό και τους ίδιους τους ηλικιωμένους. Πρέπει ιδίως να κοινοποιούνται καλύτερα τα πορίσματα των ερευνών μεταξύ της επιστημονικής κοινότητας, των πολιτικών και των χρηστών (των ηλικιωμένων και των εκπροσώπων τους).

4.1.3 Επεξεργασία και σύνδεση της πείρας που υπάρχει στα κράτη μέλη

Η ΕΟΚΕ ζητεί να συγκεντρωθούν οι εμπειρίες που έχουν συναχθεί σε περιφερειακό επίπεδο, να συγκριθούν και να ελεγχθεί η δυνατότητα συσχετισμού τους με άλλους τομείς και εφαρμογές τους σε άλλες περιφέρειες. Στόχος είναι η διάθεση μιας συλλογής υποδειγμάτων βέλτιστων πρακτικών ⁽³⁵⁾.

4.1.4 Προαγωγή μιας νέας εικόνας για το γήρας

Σε μία κοινωνία που γερνάει, οι άνθρωποι δεν μπορούν πλέον να θεωρηθούν «ανενεργοί» με τη λήξη του εργασιακού τους βίου. Από την άποψη αυτή απαιτείται αλλαγή νοοτροπίας σε όλα τα επίπεδα (πολιτική, οικονομία, κοινωνία). Ιδιαίτερα οι χώρες και οι περιφέρειες είναι σε θέση να διεξαγάγουν τακτικά **εκστρατείες για την προώθηση της «ενεργού γήρανσης»**.

4.1.5 Η ΕΟΚΕ προτείνει να διεξαχθεί **ευρωπαϊκή εκστρατεία από τα μέσα ενημέρωσης** που θα προβάλλει το γήρας με τρόπο ώστε να αναγνωρίζεται η προσφορά των ηλικιωμένων (και των ηλικιωμένων μεταναστών — ανδρών και γυναικών) στο κοινωνικό σύνολο, καθώς και η αξιοπρέπειά τους.

⁽³⁵⁾ Στην Ουαλία για παράδειγμα, υπάρχει ο θεσμός ενός Επιτρόπου αρμόδιου για θέματα ηλικιωμένων, με βάση την εμπειρία του Επιτρόπου για θέματα παιδιών, ο οποίος παρακολουθεί την ισχύουσα πολιτική και νομοθεσία, διαφυλάσσει τα συμφέροντα των ηλικιωμένων και αναθέτει τη διεξαγωγή σχετικών ερευνών

4.2 Μέτρα σε ευρωπαϊκό επίπεδο

4.2.1 Σύσταση συμπληρωματικής **ομάδας εμπειρογνομόνων «Γήρανση»** στο πλαίσιο της ομάδας εμπειρογνομόνων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για δημογραφικά ζητήματα.

4.2.2 **Σύσταση ευρωπαϊκής συμμαχίας για την «παράταση του επαγγελματικού βίου»** παρόμοια με την «ευρωπαϊκή συμμαχία για τις οικογένειες» ⁽³⁶⁾ με στόχο να δοθεί ώθηση στην ενεργό γήρανση και να προωθηθεί η αμοιβαία μάθηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω της ανταλλαγής εμπειριών των κρατών μελών. Η συμμαχία αυτή θα μπορούσε να διοργανώσει ευρωπαϊκά θεματικά εργαστήρια και διασκέψεις.

4.2.3 Σύσταση ευρωπαϊκού κέντρου έρευνας του γήρατος

Από τις εκθέσεις για την κατάσταση και τις εμπειρίες διαπιστώνονται οι ουσιαστικές πτυχές και οι περιφερειακές ιδιαιτερότητες που πρέπει ακόμα να ερευνηθούν ⁽³⁷⁾. Επίσης, πρέπει να γίνει σύνθεση των πορισμάτων των μέχρι τώρα προγραμμάτων πλαισίων για την έρευνα και των στατιστικών στοιχείων τα οποία θα πρέπει να διαδοθούν ευρύτερα και να ενσωματωθούν σε πολιτικές και πρακτικές ⁽³⁸⁾. Ιδιαίτερα κατάλληλο για την ομαδοποίηση, την ολοκλήρωση και την περαιτέρω ανάπτυξη των σημερινών αποθεμάτων στατιστικών και άλλων σχετικών γνώσεων θα ήταν ένα ευρωπαϊκό κέντρο έρευνας του γήρατος σύμφωνα με το πρότυπο του «National Institute on Ageing» των ΗΠΑ.

4.2.4 Δημιουργία διεπιστημονικού κλάδου για τη «Γήρανση» στο 8ο πρόγραμμα πλαίσιο για την έρευνα

Η καθιέρωση διεπιστημονικού κλάδου για τη «Γήρανση» με ιδιαίτερο προϋπολογισμό στο 8ο πρόγραμμα πλαίσιο για την έρευνα θα εξασφάλιζε την ομαδοποίηση των ερευνητικών δραστηριοτήτων.

4.2.5 Δημιουργία κοινής ευρωπαϊκής διαδικτυακής πύλης

Σε μία τέτοια πύλη πρέπει να διατίθενται στο κοινό και ιδίως στους ηλικιωμένους πληροφορίες για τα μέτρα των επιμέρους γενικών δευθύνσεων που αφορούν το γήρας. Το ενημερωτικό υλικό πρέπει να είναι προσβάσιμο μέσω ανάλογων συνδέσμων.

⁽³⁶⁾ Βλ. http://ec.europa.eu/employment_social/families/european-alliance-for-families-de.html

⁽³⁷⁾ Πρβλ. σχετικά τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 24.5.2000 με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Προς ένα ευρωπαϊκό χώρο ερευνών», εισηγητής ο κ. WOLF (ΕΕ C 204 της 18.7.2000).

⁽³⁸⁾ Σύσταση του έκτου προγράμματος-πλαίσου για την έρευνα. Βλέπε επίσης τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 15.9.2004 με θέμα «Δημογραφικές μεταβολές και ερευνητικές ανάγκες», εισηγητής η κ. HEINISCH (ΕΕ C 74 της 23.3.2005).

4.2.6 Δημιουργία τοπικών, περιφερειακών και εθνικών διαδικτυακών πυλών παρόμοιων με την ευρωπαϊκή διαδικτυακή πύλη

4.2.7 Υποστήριξη του δημογραφικού ταμείου στο πλαίσιο των διαρθρωτικών ταμείων ⁽³⁹⁾

Ενόψει της ιδιαίτερα κρίσιμης κατάστασης των περιφερειών με μείωση πληθυσμού, το ευρωπαϊκό δημογραφικό ταμείο πρέπει να ωφελήσει ιδίως αγροτικές περιφέρειες και περιφέρειες με ρυθμούς ανάπτυξης κάτω του μέσου όρου και να ενισχύει τις καλές πρωτοβουλίες.

Βρυξέλλες, 18 Σεπτεμβρίου 2008.

4.2.8 **Ενσωμάτωση νέων προτεραιοτήτων στο πρόγραμμα για τη διά βίου μάθηση** προκειμένου να καταστεί δυνατή εκπαίδευση συνοδών για τις μεταβατικές περιόδους μεταξύ των διαφόρων φάσεων της ζωής.

4.3 Βάσει των προτεινομένων μέτρων μπορούν να αναπτυχθούν ιδέες για συστάσεις για δράση ανάλογα με τις ανάγκες και για πολιτικά μέτρα. Η ΕΟΚΕ ζητεί από την Επιτροπή να λάβει υπόψη τις προτάσεις αυτές στην προβλεπόμενη ανακοίνωση.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

⁽³⁹⁾ Βλ. τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1083/2006 του Συμβουλίου, της 11ης Ιουλίου 2006, περί καθορισμού γενικών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και το Ταμείο Συνοχής και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1260/1999, καθώς και γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 13.12.2007 με θέμα «Τέταρτη έκθεση για την οικονομική και κοινωνική συνοχή», εισηγητής ο κ. DERRUINE (ΕΕ C 120 της 16.5.2008).